

3. Покотилова В.І. Інноваційний розвиток агропродовольчого комплексу в умовах СОТ: стан, проблеми, перспективи / В.І. Покотилова, Л.О. Абсава // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 164. – С. 127–130.
4. Сирцева С.В. Фінансово-кредитне забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств України / С.В. Сирцева // Економічний простір. – 2010. – № 33. – С. 258–265.
5. Сіренко Н.М. Особливості впровадження науково-технічних інновацій в аграрному секторі економіки / Н.М. Сіренко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – К. : НУБПУ, 2009. – Вип. 142. Ч. 1. – С. 170–175.
6. Тарабрін О.Є. [Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України в сучасних умовах](#) [Електронний ресурс] / О.Є. Тарабрін, І.Г. Піменов // Історія науки і біографістика. – 2011. – № 2. – Режим доступу до ресурсу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/inb/2011-2/11_tarabrin.pdf.
7. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920&cat_id=46017.
8. Зоря С. Покращення фіскальної політики щодо сільського господарства України / С. Зоря. – Вашингтон : Світовий банк, 2006. – 30 с.
9. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.minagro.gov.ua/files/00003800/Dergavna_cil'ova_programa.doc.
10. Доклад о мировом развитии 2008. Сельское хозяйство на службе развития. Обзор. – Вашингтон : Международный банк реконструкции и развития, Всемирный банк, 2008. – 40 с.

УДК 332.1:336

Ткачик Ф.П.,
здобувач
Національний університет ДПС України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Питання стійкості територіальних систем відіграє пріоритетну роль в розвитку соціально-економічних процесів. Воно зумовлене потребою розроблення оцінок природного, соціального, економічного і фінансового стану територіальних утворень для максимально можливого їх використання, визначення їхніх кількісних характеристик і граничного навантаження на територію. Практичне визначення стійкості реальних територіальних систем до конкретного виду діяльності, найчастіше передбачає вирішення комплексу завдань, що пов'язані з її виходом з діапазону природного стану за умов використання сучасних засобів державного управління. Варто також зазначити, що проблема забезпечення стабільного розвитку територій сьогодні перестає бути лише фінансовим чи економічним питанням, а переходить у площину політичного, оскільки є одним із чинників досягнення безпеки розвитку регіонів та держави загалом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми дослідження різноманітних аспектів фінансової стабільності в державі та регіонах розглядаються багатьма відомими вченими. Серед них: П. Гаврилко, Я. Жовнірчик, О. Завійська, Б. Карпінський, С. Львовчкін, В. Опарін, А. Поддєрьогін, О. Свінцов, Н. Скірка, В. Федосов та ін. Водночас формування ефективного інструментарію управління економічними процесами в регіоні з метою забезпечення його фінансової стійкості потребує врахування сучасних підходів та використання комплексних методик.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення якісних характеристик і основних чинників досягнення та регулювання стійкості фінансово-економічної системи регіонального рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Категорія «фінансова стійкість» досить часто розглядається залежно від контексту, використання аналітичних методів та рівня розглядуваної системи. Такий підхід характеризується відсутністю суворої обґрунтованості та чіткості визначень і часто стає причиною невизначеності категорій і понять. Окрім цього, треба зазначити, що проблеми

стійкості досліджують переважно на мікрорівні. Однак потреба пошуку інноваційних шляхів розвитку економіки зумовила потребу поширення поняття стійкості на регіональні економічні системи.

Зарубіжний фінансист та науковець Г. Шіназі визначає фінансову стабільність як стан, в якому фінансова система здатна задовільно виконувати три ключові функції одночасно: сприяти міжчасовому руху ресурсів від зберігачів до інвестора і розподілу фінансових ресурсів; визначати та оцінювати майбутні фінансові ризики; нейтралізувати негативні явища фінансової системи [1]. Майкл Фут розглядає фінансову стабільність через комплекс таких дефініцій як грошова стабільність; рівень зайнятості наблизений до природного рівня економіки; впевненість у спільній роботі ключових фінансових інститутів і ринків; відсутність відносного руху цін або інших фінансових активів, що підриватимуть грошову стабільність та рівень зайнятості [2]. Як бачимо, фінансова стабільність є однією з умов, в якій механізми впливу економіки на ціноутворення, розподіл і управління фінансовими ризиками ефективно функціонують, що забезпечує ріст економічних показників та підвищує рівень зайнятості населення.

У вітчизняній літературі термін «фінансова стійкість» ототожнюється з деякими іншими термінами, які характеризують стан фінансової системи регіону: «фінансова стабільність», «фінансова безпека», «фінансова гнучкість», «фінансова рівновага». Однак, кожен із зазначених термінів є оригінальним та володіє набором індикаторів для власної оцінки.

Слід відзначити, що взаємозалежність фінансової стійкості регіональної економічної системи та її економічного розвитку доцільно розглядати як ланцюговий взаємозв'язок причин і наслідків: фінансова стійкість → економічний розвиток → фінансова стійкість.

Досягнення фінансової стійкості створює сприятливе середовище для економічного розвитку і зростання, завдяки цій тенденції суб'єкти господарювання регіону покращують свій фінансовий стан та набувають фінансової стабільності. Отже, зв'язок фінансової стійкості та економічного розвитку є взаємопов'язаним, але не однозначним. Він містить суперечність, яка полягає у тому, що розвиток означає певні позитивні зміни, а стійкість передбачає сталість певного стану. Дослідження різних підходів до визначення стійкості фінансової системи регіону дали змогу сформулювати основні якісні характеристики цього поняття (рис. 1).

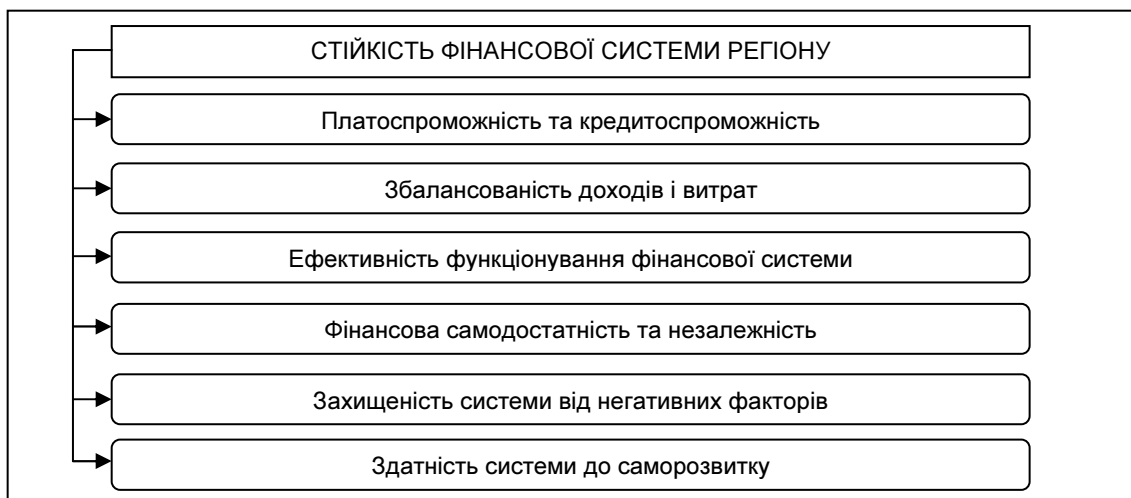


Рис. 1. Параметри стійкості фінансової системи регіону

Характеризуючи платоспроможність та кредитоспроможність фінансової системи регіону слід зазначити, що регіон повинен володіти достатнім обсягом фінансових ресурсів для своєчасного виконання всіх платіжних зобов'язань, пов'язаних з торговельними, кредитними чи іншими операціями. Основним чинником своєчасного виконання фінансових зобов'язань є збалансування вхідних та вихідних інвестиційних потоків у регіоні.

Збалансованість доходів і витрат впливає на стійкість фінансової системи регіону та залежить від рівня її прибутковості. Рівень прибутку є важливим узагальнювальним показником діяльності будь-якої фінансової установи, але для визначення фінансової стійкості потрібно ще знати, за рахунок яких джерел його буде отримано і спрогнозувати його ефективний розподіл.

Ефективність функціонування фінансової системи регіону доцільно розглядати як якісний параметр. В. Федосов, В. Опарін, С. Львовичкін зазначають, що домінантною проблемою у фінансах є нестача ресурсів. Тому першочерговим завданням провідних фінансових органів та інституцій є створення передумов та всебічне сприяння зростанню обсягів фінансових ресурсів при забезпеченні стабільності національної грошової одиниці. Але не меншою мірою продуктивність фінансових

ресурсів обумовлюється їх раціональним розміщенням, яке має забезпечити як вільний доступ до ресурсів і стимулювання ефективності їх використання [3]. З цього можна зробити висновок, що обсяги фінансових ресурсів повинні зростати не заради збільшення їх кількості, а з метою забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку регіону.

Відносна фінансова самостійність та незалежність як властивість фінансової стійкості безпосередньо пов'язана із здатністю самостійно генерувати потрібні обсяги фінансових ресурсів та незалежністю від зовнішніх джерел їх надходжень. Життєдіяльність регіональної економічної системи залежить від здатності територіальної громади формувати власні фінансові ресурси, стабілізуючи цим самим фінансову базу регіону. Враховуючи той факт, що лівова частка фінансових ресурсів регіону припадає на місцеві бюджети, багато економістів пов'язують стійкість фінансової системи регіону із стійкістю бюджетів. Основними показниками фінансової стійкості згідно з цим підходом, є співвідношення власних та закріплених доходів місцевих бюджетів, а також частка в них обсягів офіційних трансфертів.

Фінансову стійкість регіонів потрібно розглядати через політику регіонального розвитку, тобто комплекс заходів, що мають забезпечувати цілісність української держави як єдиного політичного, соціально-економічного та правового простору, а також потрібну децентралізацію управління, вирівнювання економічних та соціальних умов розвитку різних регіонів, ефективну реалізацію функцій місцевого самоврядування [4]. Відзначимо, що фінансова стійкість базується на постійності стану та сталості певних параметрів. На думку Р. Ахметова, стійкість фінансової системи регіону доцільно розглядати як складову зовнішньоекономічної стійкості, яка перебуває під постійним впливом зовнішніх та внутрішніх шоків. У такому випадку фінансова стійкість полягає у забезпеченні неперервного стабільного відтворення в фінансово-економічній системі регіону [5]. Але потрібно пам'ятати, що на фінансову стійкість регіону додатково накладаються небезпеки порушення стійкості фінансових систем інших регіонів країни. Тобто априорі фінансова система нижчого рівня володіє меншим запасом стійкості, чим фінансова система вищого рівня, а відкритість фінансової системи в цьому випадку стає вразливою для негативних факторів і різного роду ризиків.

Забезпечення саморозвитку. Як зазначає Я. Жовнірчик, створення власної фінансової системи – провідний чинник економічного саморозвитку територіальної громади, в основі якого лежить розвинена фінансова інфраструктура, яка охоплює фінансові інститути, фінансові технології і фінансовий інструментарій [6]. Економічний саморозвиток регіону та його територіальної громади може бути забезпечений за рахунок відкриття нових джерел фінансування, доданих до традиційного бюджетування. При цьому значним джерелом саморозвитку може стати інвестування через ринок цінних паперів за місцем проживання населення.

Державна політика в сфері забезпечення фінансово-економічної стабільності в регіоні складається з комплексу управлінських дій у сфері фіскального, грошово-кредитного, інвестиційного, соціального регулювання тощо (рис. 2).



Рис. 2. Інструменти забезпечення економічної стабільності в регіоні

Досить актуальними є питання посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів у напрямі збільшення видатків та вдосконалення їхньої структури, що дасть змогу удосконалити стабільний розвиток регіону. Відомо, що фінансування інфраструктурних проектів регіону повинно здійснюватися за рахунок коштів бюджету розвитку. Для прикладу, у 2011 році обсяги надходжень до бюджету розвитку Київської області були заплановані в розмірі 12,8 млн. грн., що майже на 55% менше, ніж у попередньому році (24,8 млн. грн.) [7]. Причини недофінансування бюджету розвитку області досить різні, проте основними можна вважати нестабільну політичну ситуацію в країні та області, а також недосконалість в напрямку практичної реалізації нововведень бюджетного та податкового законодавства на регіональному рівні. Вирішити більшість проблем бюджетного стимулювання інвестиційних процесів в Київській області можна шляхом пошуку оптимальних джерел формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів розвитку: надпланові обсяги надходжень місцевих податків, доходи від приватизації комунального майна, доходи від розміщення муніципальних цінних паперів, продажу землі тощо.

Численні зміни й доповнення до Податкового кодексу України та різні підходи до тлумачення певних його норм впливають на збалансованість фінансово-економічних відносин між органами управління та суб'єктами господарювання регіону. Оптимальна податкова система повинна бути повністю узгоджена із системою управління та методами державного регулювання економіки, а також базуватися на певних пріоритетах (рис. 3).

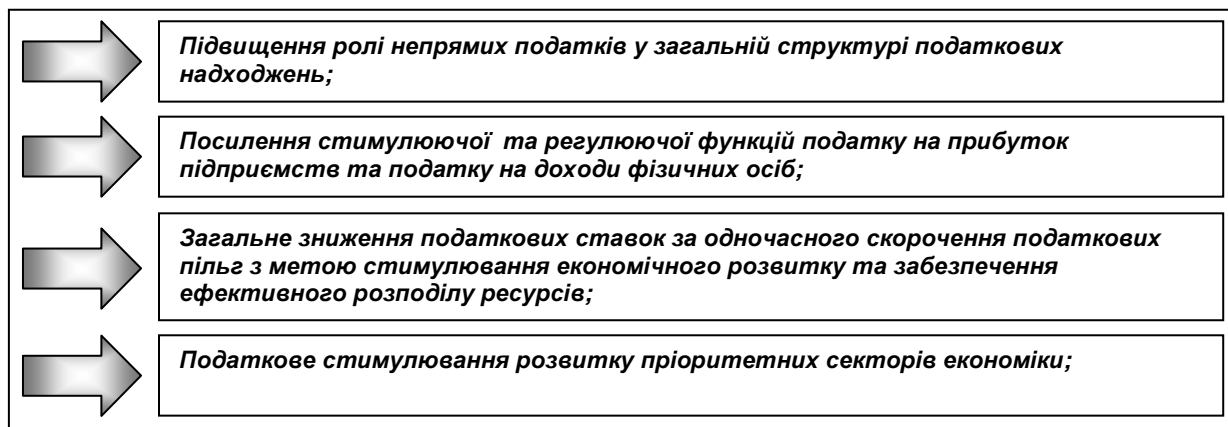


Рис. 3. Пріоритети удосконалення податкової системи

Тим не менш, доцільно підкреслити, що основу структурної перебудови становить активне інвестиційне регулювання. Створення сприятливого інвестиційного клімату, зорієнтованість на внутрішнє інвестування та активна інвестиційна позиція держави – це чинники формування ефективної та стабільної структури економіки України. На сьогодні більшість інвесторів надають перевагу таким сферам вкладання капіталу як банківські операції, купівля цінних паперів, нерухомості, торгівля споживчими товарами тощо [8], тобто переважно короткостроковим інвестиціям. Відсутність державних гарантій та недостатній рівень страхування інвестицій підвищують інвестиційні ризики, що, паралельно з високою вартістю кредитних ресурсів в Україні, негативно впливають на інвестиційну активність та знижують рівень фінансово-економічної стійкості.

Стосовно Київської області слід зауважити, що кризові явища в економіці України та світу здійснили негативний вплив на процес залучення інвестиційних ресурсів, оскільки обсяг інвестицій в основний капітал столичного регіону в 2008 році збільшився на 4263 млн. грн. (25%), а в 2009 році цей показник знизився на 41% у порівнянні з попереднім періодом. Сьогодні в Київській області постійно вживаються заходи щодо подальшого збільшення інвестиційних надходжень шляхом активної роботи, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату і стимулювання інвестиційної діяльності підприємств та організацій.

З огляду на базові аспекти даного дослідження, політика держави щодо забезпечення економічної безпеки та фінансової стабільності регіонів повинна базуватися на наступних пріоритетах: упорядкування правових основ економічних і політичних відносин між апаратами центрального і регіонального управління; усунення основних диспропорцій міжбюджетних операцій; збереження економічного контролю держави над стратегічними і галузеутворюючими об'єктами і природними ресурсами; відповідна цільова підтримка суб'єктів господарювання; забезпечення зовнішньоекономічної безпеки регіонів і держави, а також зміцнення економічної цілісності держави, належне використання інструментів стимулювання розвитку регіонів тощо.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, щоб підвищити дієвість та результативність базових показників стійкості фінансової системи на регіональному та державному рівнях, необхідно використовувати інноваційний підхід в напрямку залучення капіталовкладень, зокрема систему страхування інвестицій, механізм зниження ймовірності настання ризиків, мотивуючу стратегію удосконалення інвестиційного клімату. Міжнародний досвід слугує прикладом націленості державного управління на соціальну сферу. Необхідно пам'ятати, що досконалість податкової системи проявляється не тільки в методах регулювання, але й стимулювання господарської діяльності фізичних та юридичних осіб. Багатовекторність розвитку вітчизняної економіки, яка переважно тяжіє до європейської або євразійської системи створює своєрідний бар'єр для активного використання та освоєння внутрішнього економічного потенціалу в процесі управління вітчизняною економікою. Такі фактори пропорційно впливають на захищеність та стабільність фінансової системи України.

Література

1. IMF Working Paper International Capital Markets Department: «Defining Financial Stability». – Garry J. Schinasi. – October, 2004. – 18 p.
2. Foot, Michael, 2003, “What Is ‘Financial Stability’ and How Do We Get It?” The Roy Bridge Memorial Lecture (United Kingdom: Financial Services Authority), April 3.
3. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін ; за наук. ред. В. Федосова. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 387 с. – С. 141.
4. Механізм державного структурного регулювання економіки України та його реалізація / О.М. Свінцов, Н.Я. Скірка, П.П. Гаврилко, О.І. Завійська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 265–272.
5. Ахметов Р. Вопросы стабильности финансовых рынков и развитие экономической системы / Р.Р. Ахметов. // Финансы. – 2008. – № 1. – С. 78-80.
6. Жовнірчик Я.Ф. Формування самодостатніх територіальних громад і стратегія їх економічного розвитку / Я.Ф. Жовнірчик // Університетські наукові записки. – 2005. – № 1-1 (13-14). – С. 324-331.
7. Довідка про хід виконання планових показників за доходами до державного та місцевих бюджетів Київської області. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.kyiv-obl.gov.ua>
8. Левандівський О.Т. Особливості та тенденції розвитку інвестицій в Україні / О.Т. Левандівський // Вісник Прикарпатського університету. Економіка. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. VI. – С. 49.